СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIII. Ч. 44. Джерзи Сіти, Н. Дж., субота, 23 лютого, 1935. VOL. XLIII. No. 44. Jersey City, N. J., Saturday, February 23, 1935. THREE CENTS.

ПРЕЗИДЕНТ ДОМАГАЄТЬСЯ ПРОДОВ-ЖЕННЯ „НАЙРИ" НА 2 РОКИ

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт вислав до конґресу послання, в котрім домагається від конґресу продовжити на наступні два роки обовязуючу силу закона про відбудову краю („Найру") з усіми його основними постановами про обмеження безконтрольної конкуренції. Він каже, що без цього господарське життя краю мусіло би попасти в хаос.

Рівночасно з тим президент дораджує конґресові завести в законі деякі зміни, котрих потребу виказала практика з цим законом. Він радить не толерувати монопольним підприємствам.

Він радить теж додати до закона постанову, на основі котрої уряд мав би право продовжити обовязуючу силу закона, якби на це зайшла потреба.

РІЧНЕ ЗАСІДАННЯ ГОЛОВНОГО УРЯДУ У. Н. СОЮЗА.

У середу річне засідання головного уряду У. Н. Союза далі дискутувало звіти урядників.

Докінчено дискусію над звітом завідателя „Свободи", а потім розглядано звіт головного редактора „Свободи", головної контрольної комісії та головних радних. Усім уділено вотум довіря.

По скінченню дискусії над звітами переведено вичерпуючу дискусію над справою організовання нових членів. Принято в тій справі плян, вироблений головним виконним комітетом У. Н. Союза, та поставлено дати більші нагороди організаторам нових членів.

ПОЯСНЕННЯ ЛИТОВСЬКОГО УРЯДУ ПРО ПРОЦЕС У КЛАЙПЕДІ.

НЮ ЙОРК. — Литовська Телеграфічна Агенція („Ельта") розіслала до американських газет вияснення вістки про суд у Ковні, що ведеться над 126 націстами, обвинуваченими за заговір відірвати від Литви округу Клайпеди (Мемеля) та прилучити її до Німеччини.

Акт обвинувачення подає докладно про початок та розвій заговору. Був він так розгалужений, що само читання акту обвинувачення тревало 5 днів. За актом обвинувачення, заговором проводили: Нюман, голова організації „Соціялістіше Фольксґемайншафт" та фон Сос, голова організації „Христліх-соціялістіше Арбайтсґемайншафт", оба уроженці Німеччини, а не Мемеля. Заговірники хотіли просякнути своїми впливами в кожду організацію округи. Поза Клайпедою, на німецькій території формовано спеціяльні „штурмові батальони Мемеля". Антилитовську акцію поширено на школи й церкви. Цьому рухови пособляли німецькі банки в Кляйпеді та німецький консілят.

Націсти ширили терор проти всіх, що не повинувалися їх партії. Дня 23 березня м. р. вбито судового урядника Єзутиса, а литовський уряд має докази, що його вбили націсти. У домах арештованих націстів знайдено багато зброї. Націстична організація в Німеччині підплачувала німецьку пресу в Мемелю. Декотрі обвинувачені виразно признавалися, що організація мала на меті відорвати Клайпеду від Литви, що націсти робили в лісах військові вправи, що всі члени були обовязані до тайни, що зрадників карано смертю.

БУВ НЕЖИВИЙ ПЯТЬ МІНУТ І ОЖИВ.

ТАЙЛЕР (Тексас). — 71-літній бувший шериф В. А. Стренґ помер у середу вечером. Родина вже й зателефонувала по погребника, але лікар, що приїхав ствердити смерть, запустив Стренґови, що вже не жив 5 мінут, адреналіни. За якийсь час серце почалося битись і він почав наново віддихати. Його відставлено до шатра, наповненого киснем і він живе. 10 годин потім він виглядав як нормальна жива людина.

Лікар каже, що Стренґ певно дістав припадок недуги серця, що зветься „коронарійна оклюзія".

Подібний випадок оживлення при помочі адреналіни занотовано свого часу в Анґлії.

БОРОТЬБА ПРОТИ ЗАБОБОНІВ.

ВИЛЕМСПОРТ (Па.) — Віра в забобони серед родовитих Американців дійшла до того, що нарешті й стейтова прокураторія мусіла вмішатися в справу. Заставив її до цього один випадок, у котрім під впливом забобонів один 5-літній хлопчина покалічив ножем свого 8-місячного брата.

Хлопчина поводився дуже нервово, а покликана родичами ворожка сказала, що хлопчину хтось учарував, та порадила замкнути його на якийсь час на самотині з дитиною. Хлопчина, полишений з дитиною, схопив кухонний ніж та рубнув кілька разів дитину по голові. Дитину треба було відставити до шпиталю, лікарі мають надію її вилікувати, але кажуть, що вона лишиться з близнами на все життя.

Арештована на приказ прокуратора ворожка каже, що вона не лікує ворожбою, а вірою й молитвою. Вона покликується на цілий ряд вилікуваних „пацієнтів". Мати дітей, що сталла жертвою забобону, каже, що вона далі вірить у свою ворожку. Прокураторія обвинувачує їх усіх за практикування лікування без дозволу уряду.

ПРОТИ АМЕРИКАНСЬКИХ ФІЛЬМ.

Кардинал Інніцер подав на руки канцлера Шушніґа меморандум, у котрім в імени католицького населення Австрії вимагає, щоби власти без строгої цензури не позволяли давати американські фільми. Кардинал зазначує, що тенденція і переведення тих фільм у більшости є ненормальна та у великій мірі причиняється до упадку морального почуття публики. Кардинал подав імена двох фільмових артистів, що спеціяльно любуються в ненормальних фільмах.

СУДДЯ ПОМИЛУВАВ ПРОСТУПНИКА.

Павло С. Адамець з Ледук, Алта., який завідує першою почтовою лінією (рурал рут), побирав гроші від мешканців на тій лінії і мав купувати за них почтові перекази (монеі ордерс). Замісць того він привласнював собі гроші. Покривджені внесли скаргу до суду. Адамець оправдувався тим, що в той час він багато пив, мав клопоти з жінкою і т. д. Адамець віддав гроші пошкодованим фармерам і суддя Милер помилував його.

КАСУЮТЬ ПРАВОСЛАВНУ ЦЕРКВУ У ХОЛМІ.

Холмський декан повідомив варшавсько-холмську духовну консисторію, що 14. січня ц. р. з доручення маґістрату почали розбирати православну церкву св. Духа, запечатану ще 1919. р.

У 1932. р. митрополит Денис інтервенював у міністра освіти, щоб уряд дозволив відкрити цю церкву, в якій будуть відправлятись богослужения для молоди.

Православна парохія у Холмі з приналежними до неї 36 членами начислює понад 7,000 вірних. Для цих вірних залишилась у Холмі тільки одна невелика церква св. Івана Богослова, в якій може поміститись найбільше 400 вірних.

Діставши цю вістку, митр. Денис звернувся до міністра з проханням припинити руїну церкви і дозволити її відкрити для потреб вірних.

НОВИЙ КАРУЗО.

Шведський професор співу у Стокгольмі, Нісе Странд-берґ, зробив надзвичайне відкриття, почувши припадково спів молодого столяра, Нільса Ліледаля. Він ствердив, що цей столяр має феноменальний голос, і тому заопікувався ним. В часописному інтервю заявив недавно, що новий його ученик співак з Божої ласки та що за кілька літ його голос вславиться в цілому світі, перевищуючи красою голос Каруза. Як відомо, Карузо мав бути ковалем. Тепер на короля тенорів виробляється столяр.

ВКРАЛИ 80 КГ. ЗОЛОТА.

В Ґенуї арештовано трох молодців, що в листопаді м. р. вкрали в Ніцеї касу, в якій було 80 кг. золота, вартости поверх одного міліона 300 тисяч франків. Золото вислав один французький банк до свого відділу в Ніцеї.

НИЩАТЬ ХУДОБУ.

В південнім Саскачевані сірі вовки й койоти пожерли багато овець і рогатої худоби. Ще більше шкоди від вовків мають фармери в північнім Саскачевані.

ЖИДИ ЇДУТЬ ДО ПАЛЕСТИНИ.

При кінці січня ц. р. виемандрували 120 Жидів з Праги до Палестини. За один рік це вже четверта жидівська експедиція до Палестини з ЧСЛ републики. В найближчих днях мають відїхати дальші транспорти. Пишуть, що в Палестині тепер великий рух і там не знають за ніяке безробіття.

НІЧ ВІЧ-НА-ВІЧ З КОБРОЮ.

В Банкіпур (Східня Індія) жінка одного з білих кольоністів залишилася одної ночі сама з однолітньою дитиною, бо чоловік мусів виїхати на 5 днів з дому. Нічцю знялася буря. Вихор повитовкав у хаті шиби і згасив лямпу. Жінка встала з постелі, щоб засвітити лямпу і тоді завважила зі смертним переляком, що до кімнати всунулася крізь вибите вікно страшна ідовита змиюка — кобра. Кликати помочі було безцільне, бо кругом не було живої душі. Щоб не дразнити змії, жінка рішила сидіти тихо і не давати знаку життя. Присіла на розі постелі, де спала дитина, і так пересиділа 5 годин до самого світанку. Ранком прийшла з села до кімнати служниця Індійка й побачила таку сцену: на постелі сиділа непорушно, поблідла, напівжива матір, а на подушці біля голови сплячої дитини лежала звинена в клубок кобра. Відважна дівчина з вправою вхопила гадюку за голову і викинула крізь вікно. Жінку осадника мусіли зараз забрати до лічниці, бо та страшна ніч зовсім знищила її нерви.

ПРОГУЛЬКА ВЛОМНИКІВ.

Шофер Франтішек Видра ще в осени 1929 року з трома товаришами зібрался в Простеєві на Мораві, сіли на авто, приїхали до Ужгороду, вломилися до дому жидівської віроісповідної громади, розбили залізну касу і забрали звідтам ріжні цінні золоті річи, на які віроісповідна громада зичала гроші. Ціна забраних річей виносила коло 15,000 Кч. — З одного іншого вломy на Мораві була 1933 року переведена домова ревізія у Видри і в його знайомої Гелени Чорної. В неї знайшли посвідки, що дала в застав ріжні цінні річи. При переслуханню зрадила Чорна, що річи їй передав Видра та що при тій нагоді звірився, що річи ці походять з вломy в Ужгороді і при чиїй участи і як цей влом відбувся. Пізніше зізнання відкликала, але ужгородський суд всеж таки засудив усіх вломників досить строго. Викликало велике здивування, що вломники присуд приняли і далі не апелювали.

ХОЧЕ БУТИ СВЯТИМ.

90-денну голодівку розпочав власник фабрики корків у Рівному, Лерман. Він покинув мешкання жінки, винаймив окрему кімнату і розпочав голодівку. Вже сорок кілька днів не приймає їди і тільки раз на три дні живиться барабо-лею. Так рішив голодувати 90 днів, опісля хоче вибратися в світ на мандрівку. Таким чином хоче очиститися з гріхів.

ЩЕ ОДНО ДУШОГУБСТВО В АЛБЕРТІ.

Поліція замкнула Василя Гаврилюка з Гамерука, Алта., якого підозрівають, що він замордував свою жінку.

СПІР ЖАНДАРМА ЗІ СТАРОСТОЮ.

Микола Тирканич, бувший староста і почтар у Королеві над Тисою, заслав був просьбу до краєвої команди жандармерії в Ужгороді, щоб у слідстві проти нього назначили іншого жандарма, а не Людвика Ваврейна, команданта жандармської станиці в Королеві, бо йому здається, що цей є противник його сторонничий. Ваврейн за це заскаржив Тирканича перед окружним судом і обвину переребрала прокураторія.

Окружний суд засудив Тирканича на 500 корон грошевої кари, що на випадок незаплачення мала бути перемінена на 10 днів вязниці.

Тирканич і його заступник, д-р Юлій Бращайко, подали проти присуду відклик і ужгородський краєвий суд оконечно звільнив Тирканича від вини і кари.

Апеляційний суд приняв мотиви відклику, що можна подати замість сторонничости проти урядового органу, коли сторона має на тім оправданий інтерес і належно той свій замір докаже та умотивує.

СТАРИННИЙ МОДЕЛЬ БУРШТИНОВОГО КОРАБЛЯ.

В лондонському технічному інституті відбувається тепер вистава під назвою „Европа в мініятурі". На цій виставі можна оглядати модель бурштинового корабля з 1600 р. Корабель має 1 метер і 25 цм. довжини. Його виконання вимагало величезної праці, що її обчислюють на 6 тисяч годин. На виконання цього коштовного моделю зужито біля 45 кг. бурштину. Його ціну означують на 35 тисяч німецьких марок.

ВІДГОМІН КРІВАВОГО СПОРУ ЗА МЕЖУ.

Перед карним судом у Львові відбуваєся розправа проти селянина Михайляка з села Малковиць. Розправа була відгомоном крівавого спору за межу, що, як опісля ствердили знавці, мала вартість усього 50 грошів. Підчас спору за межу селянин Хома поранив косою Михайляка. У відповідь на це Михайляк ударив лопатою Хому так сильно, що цей незабаром помер. Закінчення цих крівавих порахунків відбулося, як звичайно, перед судом. Михайляк засів на лаві підсудних, а суд засудив його на три роки тяжкої вязниці.

МІСТ НА ДНІСТРІ.

Знищений підчас світової війни 1915-го року міст на дорозі через Дністер під Заліщиками на польсько-румунськім кордоні буде незабаром відбудований. В тій цілі відбудуться в Заліщиках наради польсько-румунської технічної комісії.

ЛІҐА НАЦІЙ І КИТИ.

На останньому свому засіданні Ліґа Націй займалась між іншим питанням, як охороняти китів. Ці королі моря вигибають занадто швидко і з рук членів тих держав, які належать до Ліґи Націй, 40,000 китів убивають річно і за якийсь час можуть вони щезнути. 17 держав обіцяли вже Лізі робити це обережніше. Ех, якби так усі европейські держави мали таку опіку Ліґи! На жаль, Ліґа опікується тільки грубими рибами.

ЛЯКАЮТЬСЯ РЕОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО ФРОНТУ

ВАРШАВА (Польща). — Польський часопис „Газета Варшавска" розписується широко над тим, що український часопис „Наш Прапор" розвів дискусію на тему „За здоровий провід села". Кажеться в цій польській газеті, що такий „провід" означає порозуміння між одиницями даної території, узгіднення діяльности і змагання до злуки поодиноких установ в одну організацію. Це так як на фронті, й тому всі ті установи хочуть підлягати одному командантови. До цього треба додати, каже польська газета далі, що всі ті установи провадять боротьбу з польським громадянством, а то головно боротьбу за відпольщення тих „корінно польських територій", а обєднання таких установ і один провід тільки облекшать „українській групі цю боротьбу".

ІТАЛІЯ ДАЛІ ВИСИЛАЄ ВІЙСЬКА ДО АФРИКИ.

РИМ. — Верховна Рада Оборони відбула наради, на яких був присутній ґенерал Бальбо, ґовернор Лібії, італійської провінції в Африці. Видано комунікат, у якім стверджено, що Італія готова до ведення війни і має всі потрібні до цього засоби. Разом з тим вислано до Африки нові транспорти війська й амуніції.

МОСКВА БОЇТЬСЯ НІМЕЧЧИНИ.

ЛОНДОН. — Уся дипльоматична сила Совєтів звернена тепер у той бік, щоб не допустити до зближення Німеччини до Анґлії й Франції. Совєтам іде про те, щоб Анґлія і Франція натиснули на Німеччину, щоби вона заключила з Совєтами Східне Льокарно й тим відмовилася від агресивної політики супроти Совєтів.

ПРИМИЛЮЮТЬСЯ ДО ФРАНЦІЇ.

МОСКВА. — Совєти дають Франції на всі лади до пізнання, що вони є по її стороні, а проти Німеччини.

З ДІЯЛЬНОСТИ ПОЛЬСЬКОГО БАРОНА.

БЕРЛІН. — Офіціяльно заперечують, щоби поза границями Німеччини зловлено аж 54 німецьких шпигунів, виданих польським бароном Сосновським, засудженим тепер на досмертну вязницю. Але нема заперечення, що дійсно багато німецьких шпигунів наложили головами, а ніхто не знав, хто їх видав. А тепер виявляється, що Сосновський деморалізував дівчата чи жінки, що працювали в міністерстві оборони, і при їх помочі добував ріжні тайни. Одна з його жертв навмисно вийшла замуж за одного інжиніра, щоб тим чином лекше викрасти тайни будови військових літаків. Цей інжинір був також занятий у міністерстві оборони.

ПХАЮТЬСЯ НА ДАЛЕКИЙ СХІД.

ПАРИЖ. — Бувший великий князь Кирило, що його російські монархісти вважають „престолонаслідником", береться висилати до Манчука свого посла, одного з „великих князів", щоб „налагодити добрі взаїмні відносини між білими і Манчуком та Японією". Кажуть, що це є в звязку з тим, що наближається війна між Японією і Совєтами, а російські монархісти рахуються з тим, що Совєти програють ту війну та що тоді буде добра нагода засісти Романовим знову на престолі.

СКІЛЬКИ ГОСПОДАРСТВ ДОВЕЛИ СОВЄТИ ДО ЖЕБРАЦЬКОЇ ТОРБИ?

МОСКВА. — На зїзді колхозників-ударників подано урядово делеґатам, що колективізація поступила вперед і сьогодні є вже в Совєтах 20 міліонів родин у колхозах.

БОДАЙ НА СЛОВАХ НЕ РЕЗИҐНУЮТЬ ЗІ СВІТОВОГО РОЗМАХУ.

МОСКВА. — „Правда" надрукувала промову А. Стецького, завідувача відділом пропаґанди. Стецький є на ділі рішальним чинником у всіх справах пропаґанди. У тій промові він підкреслив, що Совєти не забувають ні на одну мінуту, що довкруги них є капіталістичні держави. Совєти далі продовжуватимуть боротьбу за світову революцію, поки совєтська влада не буде установлена по всіх державах світа.

ЗАРАДА ПРОТИ ТРІЙЛИВИХ ГАЗІВ.

ЛОНДОН. — Обмити негайно тіло теплою водою і милом — це найкраща й найпростіша зарада проти трійливих газів у часі ворожого налету підчас війни. Таку пораду подає один з британських хеміків.

ПРОТИ ФІЛЬМ, ЯКИХ ТЕМУ ВЗЯТО З ЖИТТЯ ЗЛОЧИНЦІВ.

БУДАПЕШТ (Угорщина).—Заборонюють британські фільми, в яких виставляють ріжні сцени з життя і діяльности бандитів, ґенґстерів і т. п. Кажеться, що такі фільми причинилися в останніх часах до зросту злочинства в краю.

ЩЕ ОДНА ЗАЛІЗНИЧА КАТАСТРОФА.

ТИФЛІС (СССР). — Минулої неділі згинули 3 особи, а 12 були ранені наслідком залізничої колізії. Недавно тому, бо 11 лютого, згинули 18 осіб підчас залізничої катастрофи в Крян-Строґнаво.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.
За оголошення редакція не відповідає.
За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ПРАВДА ПРО ГОЛОД НА УКРАЇНІ

„Ню Йорк Джорнел" докінчує серію статей про голод на Україні. Статі ті походять зпід пера відомого журналиста і подорожника, Томаса Вокера. Можна надіятися, що прочитають їх міліони людей. А як не прочитають усіх 5 статей, то може хоч одну-дві. А може хоч наголовки тих описів. А може тільки приглянутися фотографічним знимкам з країни голоду, нужди, розпуки і смерти, себто — з України. Вже самі ті фотографії, повні трагізму, є найкращою відповідю на ті совєтські неправди, які досі поширювано щодо голоду України. Пізно, дуже пізно ця правда виходить на верх. Але таки виходить. Це є для нас важна наука. Вона виказує, що ніколи не треба зражатися тим, що якесь наше діло, якась протестаційна акція, ось така як у справі голоду, не знаходить відповідного голосу чи співчуття. Ми бачимо, що треба довго нераз ждати, поки такі справи вийдуть на верх, а ще довше, поки зрушать опінію світа. Ми добре памятаємо, як майже всі американські часописи писали в тім часі, коли нам крівавилося серце зпривводу совєтського мордування голодом міліонів наших братів на Україні, що цей голод є „здогадний". Сьогодні пишуть уже інакше. Та наша праця тут не скінчена. Саме тепер треба далі продовжувати нашу протисовєтську акцію в справі голоду на Україні. Треба далі засилати відповідні інформації до американських часописів, треба там простувати всі нові большевицькі брехні й треба писати до Вашингтону та домагатися цілковитого зірвання дипльоматичних зносин з Совєтами.

Як завжди, так і тепер Совєти висувають своїх прислужників, які далі їх випрaвдують, які далі заперечують дальші відомости про голод на Україні. Як тільки зачали друкувати серію статей Вокера, то зараз з Москви прийшли нові заперечування голоду. Відомий Волтер Дюренті передає в той самий час з Москви, що Совєти вважають такі інформації, як Вокера, німецькою інтриґою, пропаґандою, зверненою проти Совєтів, оплачуваною ріжними німецькими й австрійськими кругами. Вони навіть кажуть, що фотографії, які виказують голод на Україні, є ще з 1921 р. і взяті над Волгою.

Оті нові совєтські „заперечування" накладають на нас обовязок дальшої боротьби з совєтською неправдою. Раз видвигнена в світі українська траґедія повинна нас тільки скріпити в дальших змаганнях належного й повного вияснення положення українського народу під Совєтами. А це тепер лекше зробити, бо майже всюди, коли пишуть про голод на Україні, підкреслюють, що голод був викликаний і є піддержуваний для політичних цілей Москви.

В. Біднов.

ЗРУЙНУВАННЯ ЗАПОРОЗЬКОЇ СІЧИ

(1)

I.

Зруйнування Запорозької Січи має велике значіння не тільки в історії Степової України, а й в історії всього українського народу: після 1775 року московський уряд легко й швидко рівнає Україну з Московщиною в соціяльнім і економічнім відношенню, нищить цілком автономні права нашої нації. До скасування запорозького козацтва уряд Катерини II приступає по закінченні російсько-турецької війни 1768—1774 р. За цим трактатом Росія придбала землі понад Чорним та Озівським морем від устя ріки Бога до Кубані. Через те Запорозькі володіння стали внутрішніми, неприкордонними землями, а саме низове військо через те саме вже не могло сповняти попередньої охоронно-сторожевої та розвідочної служби, бо Турки були далекі від них, а кримські Татари, придбавши накинену їм московським урядом незалежність від турецького султана, фактично опинилися під опікою Росії. Таке становище Запорожа випрaвдувало давні гаміри російської влади щодо знищення непримиренного для неї запорозького козацтва, а економічні інтереси Росії та політичні комбінації Катерини II вимагали зруйнування Січи, що ставила непереборні перешкоди для московсько-поміщицької експльоатації наших степів.

Призначення 31 травня 1774 року князя Потьомкіна „новоросійським" ґенерал-губернатором виразно заповідало скасування війська запорозького низового; але остаточну й рішучу підготовку до його переведення російський уряд почав робити весною 1775 року. Справу вела сама цариця під своїм безпосереднім керовництвом. Переведення цієї справи вона доручила — на лівому березі Дніпра князеви О. Прозоровському, а на правому — ґенерал-поручникови Петрови Текелієви. Отже останній являється через те руйнувачем Січи.

Самий факт атакування та захоплення Січи Москалями народня память зберегла в піснях, які записали представники нашої етноґрафії не лише на території Степової України, а й на Київщині, Полтавщині, Харківщині. Поширеність таких пісень свідчить про те глибоке враження, що зробило на народні маси зруйнування Січи. Алеж історична література ще й досі не дає нам ані докладної, ані правдивої картини атакування останнього Запорозького Коша. Річ у тім, що історик „Нової" Січи, себто Підпіленської, Аполлон Скальковський, оповідаючи про цю подію, користується виключно переказами бувшого Запорожця Микити Коржа, записаними на початку 30-тих рр. минулого століття архиєпископом Гавриїлом Розановом. Пізніші дослідувачі, слідом за Ап. Скальковським, додержувались оповідань тогож самого Коржа, не вважаючи на те, що в них багато цілком неправдивих річ, як це завжди буває в народніх переказах. Офіціяльні джерела, що освітлюють останні години існування Запорожської Січи до наших часів, іще не опубліковані, хоч деякі з них, як от накази та розпорядження Текелія в травні та червні 1775 року, в 50-тих роках XIX стол. були відомі. Зазначені документи мають першорядне значіння, та, на жаль, вони так і залишилися неопублікованими, а тому рапорт генерала Текелія цариці, з 6 червня 1775 р., та маніфест Катерини II, з 3 серпня тогож року, це є дані офіціяльні документи, що дають можливість знати про руйнування Січи. Ними й користуємося тепер, додаючи дещо з документів, знайдених нами в архіві катеринославського губернського правління.

II.

В розпорядження генерала Петра Текелія, Сербина по національности, дано досить значні сили. Підготовлення до наступу почалося 1 травня 1775 р. Всі війська зібрано 8 травня коло Архангельського шанця, 12-го — коло слободи Хмілевої, — 18-го коло кріпости св. Єлисавети; 21-го до корпуса прибув сам ґенерал Текелій і приняв від князя Прозоровського командування над усіми зібраними частинами. Єлисаветград призначено осередком для тих частин. На короткий час Текелій поїхав до Кременчука для наради з кн. Прозоровським (та мабуть з іншими) відносно „мѣръ о окруженіи Сѣчи Запорожской со всѣхъ сторонъ", а повернувшися до війська, поділив свій корпус на „деташементи", причому кождому з них дано певне поручення. За пляном наступ треба було почати 25 травня, так, щоб 7-го червня зайняти всі намічені пункти на правому березі Дніпра; в той же час на лівому березі князь Прозоровський з дорученими йому військами повинен був зробити теж саме з лівобережними паланками.

Перший „деташемент" мав у собі головні сили і був під проводом генерала Райзера, якому підлягали такі бриґади: Бокельман з полками Інґерманляндським та Козловським; Левашов — з Копорським та Бутирським; Язиков — з Орловським та Навачинським; Пішічевич — з гусарськими Охтирським і Острогожським та драгунським Таганрожським і Фріч — з єгерським батальйоном та козацькими Донецькими полками Суханова, Мартинова та Бузика. З цим „деташементом" сам Текелій мусів іти просто на Січ.

На чолі другого „деташемента" стояв генерал-майор Чорба; в нього були: Волоський та Угорський гусарський полк, три ескадрони жовтого гусарського та Єлисаветградського пікінерського полку з 11 ескадронами донського полку Сулина. Цей „деташемент" мав стати на лінії Новоросійської губернії, від річки Суґаклеї Комишоватої до устя річки Домоткані (над Дніпром).

Третій „деташемент", під начальством генерал-майора Лопухина, складався з Харківського гусарського полку, піших — Сибірського, Куринського й Низовського та трох донських полків — Сичова, Яновського й Агеєва; йому доручено окупувати місцевости від устя річки Інгула (де тепер Миколаїв) до Кізікерменя (Берeслав над Дніпром).

Четвертий „деташемент" генерал-майор графа де Бальмена складався з Інґерманляндського карабінерного, пішого 2-го Московського та донських — Леонова й Устинова; його розташовано в Новому Кодаку та його околицях.

Пятий „деташемент", з полковником Звіревом на чолі, складався з Астраханського карабінерного полку, сімох піших рот Катерининського шанця, полевих полків Чернігівського і Молдавського (12 ескадрон) і та двох донських полків — Іловайського та Дячкова. Цей „деташемент" розташувався від Катерининського шанця, при усті Синюхи, понад Богом, до устя Інгула.

Скальковський нараховує в корпусі Текелія вісім полків регулярної кінноти, 20 гусарських та 17 пікінерних посилених ескадрон, 10 піших регулярних полків і 13 козацьких донських полків. Ці частини лише на правому березі Дніпра; їм мали допомагати ті частини, що були на лівому березі, з боку Гетьманщини та Слобожанщини, під проводом князя Прозоровського, яких скількости, за відсутністю даних, навести не можна. На Запорожжя було всього десять тисяч козаків з двацятьма невеличкими гарматами.

Текелій з першим „деташементом" спішив до Січи; йому наказано було покінчити з Січю „спокойно и безъ кровопролитія", а тому він і поспішав, щоб вість про „марширующее войско" та всякі чутки про наміри московського уряду не й дійшли передчасно до Січи, й тимсамим не було можливости Січовикам підготовитися до опору Москалям або до втечі; особливо він боявся того, щоб кошовий Петро Кальнишевський та писар Глоба якось „не могли уйти". Через те замісць 7-го, вже 4-го червня перед світом Текелій був коло Січи. Залишивши „корпусъ при занятіи лагеря", сам Текелій узяв з полковником Язиковом його Орловський піший полк та невелику частину кінноти під командою полковника барона Розена, пішов на передмістя Січи та ретранжемент; цього ніхто з Запорожців, „за ихъ сномъ", не помітив; навіть „часовые при ихъ артилеріи въ томъ-же упражненіи были", себто спали. Розен захопив гармати своєю кіннотою, а Язиков крім того поставив по всіх улицях „пристойные караулы". В руках Запорожців зосталося тільки „ихъ укрѣпленіе Кошей", себто та частина Січи, де були церква та курінї, так званий „городок", — бо тут „ихъ караулы были не спавшіе". Після цього Текелій післав підполковника Мисюрова з дорученням покликати до себе кошового. Мисюрова довго не пускали „во укрѣпленіе Кошей", алеж коли виявилося, що „ихъ укрѣпленіе" („городок") оточено з усіх сторін, артилерію захоплено, захоплено й човни, що стояли на Підпільній, тоді, не маючи можливости ані оборонятись, ані втікати, вони впустили Мисюрова, і кошовий зі старшиною погодився йти до Текелія. Як тільки старшини прибули в московський табор, зараз же кошового, писаря Івана Глоба та суддю Головатого Павла, про якого Текелій доводає, що й він однодумець кошового та писаря, взято „подъ караулъ". Одночасно з тим чотири заздалегідь приготовлені роти піхоти вступили в саме „укрѣпленіе Кошей", й у них встановлено варту коло льоху військового, скарбового й порохового, коло канцелярії військової та всіх приналежностей. Запорозьких козаків у Січі було більше як три тисячі.

(Далі буде).

ЯК ПРАЦЮЄ ТОВАРИСТВО „ПРОСВІТА"

(Розмова з секретарем Т-ва „Просвіта" у Львові).

— Скажіть, пане секретарю — спитав співробітник „Батьківщини", які найважніші завдання має тепер „Просвіта"?

— Нових і слів, і діл блискучих — нових озброєних надій — бажань і поривів..." — каже, словами поета, треба для цілого нашого національного життя. Та серед ріжних сил, що в тому житті діють, є єдина лише: споконвічна, безсмертна й всемогуча. Є це: **сила духа!** А найпершою у нас установою, що має на цілі передусім духовий ріст українського народу, — є **„Просвіта"**. Ось і найважніше завдання „Просвіти", завдання — вчорашнє, нинішне і грядуче...

— А якже це завдання сповняє „Просвіта"?

— Організацією і змістом. Це дві рівнобіжні сторони одного просвітнього життя. Без організації годі щонебудь творити. А зміст усієї просвітньої роботи змагає до того, щоб перевиховувати старших і виховувати молодших громадян для всіх потреб нашого національного життя. А таких потреб і не перелічиш...

— А чи зростає просвітня організація в нашому народі?

— „Просвіта" — це, як давніше так і тепер, найбільш поширена форма нашої національної організації. Є вже вони й щораз нові виростають усюди, де лише живуть Українці.

А наша галицька „Просвіта", хоч і стратила була підчас воєнних подій всі свої клітини, — зуміла вже в першому десятилітті по війні їх відбудувати наново. „Просвіти" почали стихійно виростати не лише на галицькій области, але й на наших північних землях, хоч — на жаль — тепер їх там із 700 нема вже ні одної. Приріст читалень „Просвіти" в Галичині за останні роки: в 1931. р. було живих 2,932 читальні; в 1932 р. — 2,934; в 1933 р. — 3,016; тепер — є уже 3,046. Значить, за ці чотири роки повстали 214 нових читалень, а в тому самому часі перестали існувати „не по своїй волі" півтори сотні.

— А скількиж громадян обєднують тепер читальні „Просвіти"?

— Усіх членів у наших читальнях начислюємо тепер понад 400,000; на читальню припадає яких 130—140 членів. Числимо лише тих, що звязані з читальняним життям.

— На чому цей звязок полягає?

— На праці самих членів. Давніше було так, що одиниці зпоміж членів працювали для загалу. Тепер заставляється цей загал до праці над собою. Давніше був хибний погляд, що людям треба „д а в а т и" знання-освіту, „н а к и д а т и" культуру, — а тепер приймається правильна думка, що освіту-знання треба собі власною працею добути, культуру між собою творити і плекати, бездільність заступити творчістю. — І так члени читальні творять зпоміж себе невеличкі, але дрібні спільноти праці, чи так зв. читальняні гуртки.

Для прикладу згадаю, що при читальнях маємо тепер 2,700 театральних гуртків, 1,200 хорів, 130 орхестр, 350 жіночих гуртків, 200 гуртків прихильників книжки, 500 самоосвітніх гуртків і багато інших. Здобутком такої чи іншої праці кожний гурток ділиться у своєрідній формі (вистави, концерти, науки і т. п.) з рештою членів. Значить, усі гуртки на свій спосіб працюють для спільної мети, для всебічного і якнайкращого духового розвитку тієї спільноти громадян, що зветься: Читальня „Просвіти".

— На котрі з тих форм читальняної праці треба звернути тепер найбільшу увагу?

— На самоосвіту й виховання! Бо в усьому треба зачинати таки від себе самого. — („Батьківщина").

А. Б.

СОБАКИ ГАЄВОГО

(Оповідання).

(4)

„Гарні звичаї в тім вашім краю!"—зареготався полковник. „Гаєвому вільно мати мисливого пса і вільно вистрілювати заяці зпід носа панських гостей. Тьфу!"

— Полковник відвернувся від ляйтнанта.

— В ту мить ляйтнант підвів рушницю і випалив.

— Босий засхавулів так, що мене цілого мороз пройшов. Цілий набій пішов у задні ноги Босого і потрощив їх. Собака повзла до мене передними ногами. Очевидно, ціле тіло тягла з ними і скавуліла. Повзучи, дивилася мені в очі.

— В мені кипіло. Я підвів рушницю, щоби ляйтнантови заплатити, Неначе, щоби мене здержати, Босий пронизливо заскімлів, Я відскочив на три кроки і стрілив Босому в голову. Я знов підвів рушницю.

— „Ти збожеволів?!" — крикнув один мисливий.

— Я назад схилив рушницю. Хотів плакати, хотів проклинати. Та не міг. Я лиш стояв німий і цілий дрожав.

„До сто чортів!" — крикнув полковник з червоним носом. — „У мене, в моїх маєтках такий не постарівся би".

— Той з цапячою борідкою не такий був. Звернувся до ляйтнанта, що білий як полотно стояв і туманів:

„Дай йому що за собаку і відпустити його!"

— Ляйтнант вийняв з кишені срібну пятькоронітку і кинув мені під ноги. Я копнув монету ногою і сказав:

„Гадаєте, що ви годні відшкодувати мене грішми? Ідіть до чорта з вашими грішми!"

— Я відвернувся і відійшов. Очевидно також покинув службу у ляйтнанта. Як би я був сам ще тої днини не пішов, був би мене він викинув.

— Я ці два роки тинявся, шукаючи хліба, аж став гаєвим в твоїм сусідстві. Рушницю я довго не міг взяти в руки. Коли глянув на неї, то мені все привиджувався Босий, як з розшматованим задом повзе до мене і благально дивиться в мої очи. Іншим разом привиджувалася мені його, моїм стрілом розшматована голова і випливаюча з неї кров з мозком!

— По других двох роках я зійшовся з Семком Блозом, гаєвим повітового маршалка. То був, гаєвий, не маршалок, мій приятель. Ще заки ми два стали гаєвими, поліовали разом крадьки на куропатви, качки... Я зійшовся з ним в місті, в шинку при чарці. Спитав мене, чи не знав би я купця на його песята.

„То маю суку знаєш", каже. „Знаєш, що на заяці ліпшої собаки нема. І на лиси була би добра, як би не те, що замала і її ноги заслабі проти того рижого Микити. Щоби від неї дістати собаку добру на лиси, я її взяв до двора, до здорового вижла. Від такої пари будуть собаки, яких жаден мисливий в сих сторонах не має. Двоє песят я вже продав і ще маю двоє. Одно лишу собі, одно продам".

„Скільки хочеш?" — спитав я тільки так собі, бо після пригоди з Босим, я про власну собаку вже не думав.

„Пять гульденів", сказав Семко.

„Довго будеш шукати, заки знайдеш такого, що тобі дасть гульдена, не то аж пять", відповів я.

„Волю дарувати кому, як продати за гульдена! Таку собаку за гульдена! Чув хто таке? Цілком чужому не дав би й за два. За одного гульдена хіба рідному братові, або якому побратимови... примірном, такому, як ось ти... Та ти не хочеш собаки".

— Мене скортіло. Я виймив з кишені гульдена і поклав перед Семком. Ми вдарили собі в долоні, купно і продаж були довершені.

„Прийди до мене і вибери собі. Возьмеш, котрого сам схочеш".

— Мого гульдена ми оба таки зараз пропили.

— Я пішов до Семена. Одно песя було риже, друге сіре.

„Вибирай!" — каже Семен.

— Я не міг рішитися, котре взяти і погадав собі, що нехай виберуть фронтової коли частини плота перед хатою. Дивлячися на пліт крізь вікно, я рахував коли в плоті: „сірий, рижий; сірий, рижий; сірий, рижий"... Останній кіл був, сірий" і я взяв сіре песя. Від того він дістав імя „Сірий". Семен вдоволений був, що пліт так вибрав, бо йому бачилося, що риже песя краще і сильніше. Пізніше показалося, що той рижий ні до чого. Він ні до полювання не був, ні на пасовисько, ні на ланцухову собаку. Мій Сірко виріс на такого лисохвата, якого всі пани в околиці позавидували мені.

— Мому Сіркові був я безконечно вдячний за те, що я не оженився з теперішньою Магдою Журавликовою........

— То ти може до неї сватався? Таж то баба родом з пекла! Сірко спас тебе? Яким способом?

— Мбім сусідом був Іван Канюк, Мав гарну доньку Ганку. Та вона не в голові мені була. Ще й лихий був на неї, бо вона любила мого Сірка і надила його до себе. Може був її навпаки. Може Сірко любив її, і не кликаний бігав до неї.

— Та Ганка, то твоя жінка? Та з нею таки оженився?

— Не перебивай! Отже Ганка не була мені в голові, бо я задивився на Магду. До тої Магди я не годен був приходити явно, бо її батько, страшний скупар, завзявся не дати її замуж. Тo була здорова, сильна і роботяща дівка. Як би пішла з хати, то Журавлик був би мусів заступити її наймичкою. Він волів робити доньою, бо доньці не платив. Загрозив, що як мене спіймає з нею, то буком кости мені поломить.

— Я його знав. Погрозу був би виконав, як би тебе спіймав з Магдою. А може ти справді набрав... бодай палицею по спині?

— Не багато хибувало. Я заходив до Магди вечорами, тоді, коли вона була в стайні і доїла корови. Хата Журавликова була далеко за селом. Я став його підозрівати, що мої стрічі з його донькою вже не є для нього тайною, і що він може засяде на мене на моїй дорозі до нього, чи від нього. Щоб обезпечитися від якої прикрої несподіванки, ідучи до Магди, я став брати з собою Сірка. Одного вечора, коли я вже відходив від Магди і ми обоє, стоячи в дверях стайні, на прощання обнялися і цілувались, Сірко жалісно заскавулів і вхопивши зубами спідницю Магди, роздер її. Роздер спідницю, не Магду.

— Не було би шкоди, як би ту Магду троха роздер, — замітив Савчук.

(Далі буде).

Память.

Владзьо стрічає знайомого в лікаря.

— Ов, а ви що тут робите?

— Я терплю від якогось часу на брак памяти.

— Е, це дурниця, — каже Владзьо — але що то я хотів сказати... Позичте мені десять долярів.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ.

ЧИ „ЧУЖИНЕЦЬ" ГІРШИЙ ВІД АМЕРИКАНЦЯ?

Коли й до конгресу пробивається агітація проти „чужинців", коли в Америці пробуджується безглуздий забобон, що „чужинці" винуваті за повінь злочинів, за червону пропаганду і за кризу, то не від речі буде пригадати слова великого американського президента Абрагама Линколна, котрі у своїй промові до Німців, виголошеній у місті Синсинеті 12-го лютого 1861-го року, сказав:

„Я є того погляду, що як довго людина жиє, вона має обовязок не тільки поправляти своє положення, але й помагати поправити людей... Щодо Німців і інших чужинців, я вважаю їх ні за ліпших від інших людей, ні за гірших".

Правда, з того, що так сказав Линколн, ще не виходить, що воно саме так є, але з того, що так сказав такий великий Американець, видно, що можна бути навіть дуже великим Американцем і не вважати „чужинця" гіршим від Американця.

ЯК ВОНИ НЕ ГІРШІ, ТО МОЖЕ ЛІПШІ?

В тій самій промові президент Линколн натякував на Німців як на людей, що терпіли від утиску тиранів, під котрими він певно розумів тодішніх німецьких королів і князів.

За ті утиски, що їм приходиться переносити, Линколн їх не вважав за кращих людей, за яких їх деколи вважається по московському звичаю під впливом плаксивої російської літератури, що вважає людину, яка терпить гнет, кращою від людини, що його не терпить.

Недавно в Америці появилася повість "The Transients", котру написав відомий критик Марк Вен Дорен. Автор каже в ній устами одної дієвої особи, що люди так дуже люблять себе разити. Багато людей пробує досягнути річей, котрих вони досягнути не можуть. Від цього вони дістають тільки одно: страхи. Не добувши предмету свого бажання, вони починають називати свої недостачі чеснотами.

ЧИТАЧ ПРОТИ ЧИТАЧІВ.

До одного американського тижневика написав один читач лист, у котрому виступив гостро проти поміщення в цій газеті листів від інших читачів у справі злочинів, їх причин і запобігання їм.

„Складаєте", пише читач читачам, „вину за повінь злочинів в Америці на наших родичів, на наші школи й на наші церкви й ще на інші чинники. Всі ці закиди почасти слушні. Бо справді, кожда дозріла людина використовує молодь. Ми самі фабрикуємо молодих злочинців, а потім видаємо міліони долярів на їх реформування. Ми продаємо нашій молоді все можливе. Лиш одного не вміємо їй продати: характеру. Молодь хоче від нас усього набути, а передовсім гарного характеру".

Ще якби так цей читач був додав, як це можна молоді характер „продати", то допис був би знаменитий. Без цього це порада мишам привязати котові дзвінок до хвоста.

Наталя Лівицька.

НА ЧУЖИНІ.

Такий похмурий вечір нині,
Кривавий захід знов мовчить,
І западає тінь в долині,
І вітер з півночи шумить.

А потім прийде ніч старчиха,
Потягне руку під вікно,
І знов присниться далеч тиха,
Степів квітчасте полотно.

І битий шлях мені присниться
І під горою за селом
Похилий хрестик і криниця
П Христос з засмученим чолом

Джованні Бокаччо.

ЗЛІЗЬТЕ З КОНЯ...

Може бути, багато з вас самі знають або чули від інших, що не недавно жила в нашому місті одна жінка шляхотського роду, гарно вихована. Її звали мадонна Орета, а вийшла за Джері Спіна. Раз, як жила на селі, вибралися в прогульку з того місця, де жила, в інше, разом із жінками та мужчинами, що того дня обідали в неї. Можна здогадуватися, що від того місця, звідкіля вони вибралися, до того, куди вони хотіли прийти пішки, було доволі далеко. Тому один із кавалірів того товариства сказав їй:

— Мадонно Орето, коли ви бажаєте, я перевезу вас більше як половину дороги краще, ніж на коні. Розповім вам чудо не новелю.

— Будь ласка, месере, — відповіла йому на те жінка; — це буде мені дуже приємно.

І ось той лицар, який, може бути, таксамо погано володів мечем, як і язиком, став оповідати свою новелю, яку дійсно можна було назвати дуже гарною змістом. Та він тричотири рази й навіть шість разів повторяв одні й ті самі слова, разураз вертався назад і поправлявся, кажучи: „Я не так висловився", переплутував імена; замісць одного ставив друге. Том зовсім попсував оповідання, не згадуючи вже про те, що зовсім не вмів передавати прикмет дієвих осіб і того, що з ними приключилося. А тому, як так мадонна Орета його слухала, її часто кидало в піт, серце стискалося, начеб була хора або близька поморокїв. Не могла довше переносити того й бачучи, що кавалір так заплутався, що вже не вилабудається, не скінчить того оповідання, сказала йому дуже ввічливо:

— Месере, цей ваш кінь біжить дуже неоднаково, тому я прошу вас — позвольте мені з нього злізти.

Лицар, що на щастя далеко краще розумів влучні слова, ніж оповідав оповідання, зрозумів натяк. Взяв його за жарт, перейшов на інші оповідання, не докінчивши тої новелі, яку став був так глупо розповідати.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ.

М. К., Елізабет, Н. Дж. — Ваш короткий начерк дуже добрий, але до часопису не надається. Про те може кождий довідатися з кожної шкільної книжки про Шевченка. Якби це було по-англійськи, то можнаби відчитати на Шевченківськім Святі в громаді.

І. З., Шікаго, Ілл. — Переслали нам цей лист з Топорова.

Елизабет, Н. Дж. — В коляді Центрального Комітету на бувші прибирав звізду Ілія Генега, а жертвували: Ксеня Лиса, Семен Яків. Ходив з колядою: Степан Могила.

Д-р Г. Г. Скеґар, (Шікаго, Ілл.)

ХТО ВИНУВАТИЙ ЗА СВІТОВУ ВІЙНУ?

Відколи закінчилася світова війна, появилося дуже багато ріжної літератури про причини і вину спричинення минулої війни. Кождий подає свої причини, хто почав війну та хто винуватий за неї. Майже всі годяться, що за війну винуватий головно німецький цісар Вільгельм. Так писали Англійці, Французи, Американці і Бельгійці. Коли Німці писали, то спихали вину за війну на інші краї також. Та минулого року появилися дві величезні статті найславнішого німецького письменника-історика Еміля Людвига, у „Шікаго Геральд енд Екзамінер" (з липня 29-го 1934), де він обвинувачує за війну цісарів Німеччини, Росії й Австрії, а також натякає тут і на Англію. Цю статтю переповім за автором.

Він пише таке:

Зі всіх брехонь, які повстали у звязку з світовою війною, найбільша є ця, що, мовляв, вини за минулу війну ще не можливо устійнити, бо стоїмо ще заблизько до воєнних подій та часу. Та по правді не було такої війни на світі, щодо якої так легко і очевидно можна би приписати винуватим особам як в останній світовій війні. Ота світова війна була обдумана у Відні, одобрена у Берліні, а не здержана в Англії.

Вона повстала за згодою трох цісарів, себто: німецького, австрійського і російського. Кождий із них мав право у своїй державі мобілізувати армію і виповідати війну, а їх парляменти стояли з боку та лише додавали своє „так". З огляду на це, треба приписати історичну відповідальність за війну цим тром цісарям. І тут не можна викручуватися цим, що, мовляв, вони були зле поінформовані.

Минула світова війна заскочила всі маси неприготованими та безрадними. По вибуху війни все населення Европи було дуже поденервоване та перестрашене. Але коли це є правда — то чомуж европейські держави позволили, щоб невідповідальні їх князі та графи стояли у проводі? На це питання історія дає свою відповідь.

Як Німці так і Росіяни були призвичаєні цілі століття до сліпого послуху. Обидві ці нації не мали ніякого політичного вишколення. А коли Австрія була під цим оглядом винятком, то завдяче це лише боротьбі девятьох націй цієї держави за провідне становище.

Обвинувачення за війну проти трох цісарів не зменшиться навіть тоді, коли скажемо, що всі три вони особисто були противниками війни. Засліплені могутністю, вони не бачили, що є безсильні. Дотого німецький і російський цісар були нервастеніками (нервово розстроєними), а австрійський цісар уже був дуже старий. Це власне було причиною, чому їх міністри і дипльомати — задля амбіції великих гонорів та престижу — все перли до війни. А на всіх трох цісарських дворах крутилося безліч таких типів.

Найцікавіший зі всіх них був граф Тиса, котрий мав дуже великі впливи на австрійському цісарському дворі і котрий держався проти війни аж до 10. липня. А коли вже дався намовити на війну, то лише завдяки аристократичному звичаєви жовніра, що аристократ одної держави не сміє мати менше гордости від аристократа іншої держави. Значить, виграли гордість і амбіція!

І поведінка лорда Ґрея, який у тім часі завідував заграничними справами, також є ясне. Він знав аж надто добре, що його ясна пересторога була би зупинила вибух війни. Йому треба було тільки сказати Німцям (німецькому амбасадорови у Льондоні) отверто що Англія стане по стороні Франції, а тоді німецький цісар був би негайно приборкав своїх генералів такою погрозою.

Однак Ґрей не міг так ясно сказати Німцям своєї думки, а це тому, що в самому льондонському кабінеті були ріжні погляди на цю справу. Крім цього, старий англійський дипльоматичний звичай не позволяє зобовязуватися без застереження. І коли би Ґрей був здобувся на таку перестрогу, то не було би на світі такого спустошення, а рівночасно не було би підстави до другої війни, до якої тепер майже цілий світ приготовляється.

Лойд Джордж згадує у своїх споминах, що він не годиться з тими виводами. Він опирається на тім, що англійські маси були дуже одушевлені, як довідались про деклярацію війни. Та як міг такий дипльомат як Лойд Джордж дурити себе, що англійські маси слушевлялися війною?

Лорд Галдейн добачує причину війни ще аж в 1907 році, коли то розбилася мирова конференція в Газі. Зараз по цій конференції цілий світ відчув, що мусить внедовзі вибухнути війна, — але де саме, та хто з ким буде битися — про це докладно ніхто не знав. Однак знали, що Німеччина мала велику приготовану силу війська та що Англія — не довіряючи Німеччині — також приготовлялася. Із цим погодом Галдейна погоджувався також граф Вольф-Метерніх.

У Франції також більшість рішаючих чинників була проти війни. Одного разу у великім французькім театрі підчас своєї промови, Людвиґ спитав пожарника про його опінію про війну. Він відповів, що був на війні чотири роки, однак тепер він скорше піде до горіючого дому, ніж на війну. Цю історію переповів Людвиґ другому жовнірови і спитав його, чи це є загальна опінія всіх французьких жовнірів про війну. А цей відповів таке: „Кождий Француз скаже тобі таксамо, але рівночасно кождий Француз на випадок вибуху війни помашируе до першої лінії з крісом у руках, як це було на 1. серпня 1914 р.".

Чому Німеччина програла війну, хоч могла була її виграти, Людвиґ пояснює так: Цісар Вільгельм назначив головнокомандуючим всеї армії ґенерала Мольтке. По шістьох тижнях показалося, що тут цей чоловік вже був за старий, а крім того він був хорий та дуже нервовий. Берлін був переконаний аж тепер, що Мольтке ніколи не здобуде Парижа і тому вислав йому до помочі молодого, але надзвичайно спосібного офіцира в особі Генча, який мав провірити цілу ситуацію на фронті (проти Парижа), а навіть давати рішаючі поради Мольткеви. Генч провірив це та переконався, що в німецькій армії була велика прірва поміж піхотою і кавалерією східнього фронту й тому не було „математичної лінії". Він негайно скликав на наради ґенерала Більова і ґенерала Клюка, і показалося, що обидва ці ґенерали ріжнилися в поглядах, щодо ведення наступу на Париж. Ґенерал Більов настоював, щоби відступити, а ґенерал Клюк настоював, щоби наступати на Париж. Тепер лишилося рішаюче слово за Генчом, що дальше робити. Генч мав право, дане Берліном, приказати наступ або відступ. Він дав приказ „здержати", що означало, що треба відтягнути армію лише з певного сектора фронту. А коли це сталося, тоді всім було ясно, що Німеччина вже програла війну. Всі мілітарні критики погодилися з тим, що коли би Генч був рішив, що треба наступ продовжати, то Париж був би упав за кілька днів, а це вже було би вирішило виграння війни. Але що Генч поступив відповідно до свого розсудку, а не хотів вірити в якесь „сліпе щастя", зате потім його суджено і обвинувачено за нещастя німецького краю та народу. Такі обжалування проти Генча були дуже несправедливі, бо він поступав у добрій вірі та відповідно до своєї совісти.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

В середу, 20 лютого 1935 р. помер Данило Дорош, родом з Угнова, пов. Рава Руська, член Бр. св. Ів. Хрестителя, від. 270 У. Н. Союза. Покійний вступив в члени У. Н. Союза 15-го червня 1920 р. Похорон відбудеться в суботу, 23 лютого, в годині 9-тій рано з дому жалоби, 203 Ліберти Еве., Джерзи Сіди,

Просимо всіх членів, котрі не будуть працювати того дня, явитись на похорон.

Мих. Баран, секр.

UKRAINIAN WEEKLY

(Concluded)

UKRAINIAN AFFAIRS IN AMERICA

REACHING TOO HIGH?

A Ukrainian ball! The first be held in the State of Connecticut! And at the 'Taft'—a leading hotel of New Haven.

Can it be that the Youth of Conn., is 'reaching too high'? The Ukrainian Conn. State organization didn't think so. When Miss Betty Pylypchuk of South Norwalk suggested the idea they approved wholeheartedly and plans were immediately discussed to make the affair possible.

That the plan was received with enthusiasm was evidenced by the large representation of several Youth Clubs at an initial meeting in New Haven where committees were elected and definite plans for the affair were made and discussed.

Truly, if one were to judge by the excitement and anticipation prevalent amongst the youth in New Haven one would certainly agree that the event bids fair to become a success socially at least, which is far more important at present than the material advantages which tho' quite necessary should not be stressed as the sole aim of any youth club.

Not alone amid the youth prevails this anticipation but even among some of the elder generation who are planning for the first time in their lives to mingle full regalia with their sons and daughters at an affair that to them heretofore was deemed as 'too high' for Ukrainians. These are the people that youth relies on for support and to whom they are grateful for not scoffing at their attempts but who will even in a case of material failure refrain from reverting to the inevitable, 'we told you so!'—a customary retort of the older generation. A comradely helping hand on the part of the elders is what the youth needs to be convinced that 'Ukrainianism' in America is not hopeless.

The coming event, born of the desire of the youth to do something different from the general scheme of Ukrainian affairs, will be expected to attract considerable attention and many notables. Honorable guests of the evening will be Mayor Murphy of New Haven and Mrs. Murphy. Another attraction of the evening will be a speaker in the person of Mr. Stephen W. Mamchur (Ukrainian) who is at present doing graduate work at Yale University. The versatile Miss Mary Burbela will further lend color to the occasion and inspiration to the orchestra by rendering some vocal solos in her own inimitable way.

If there are any youth clubs in Conn. that we have not as yet contacted we would like very much to hear from them. This affair may mean a turning point in the lives of Ukrainian youth in Conn. Aren't you interested?

OLGA NEBOR,
61 Orchard Street
New Haven, Conn.

BOY SCOUT TROOP IN NEWARK

On February 6, 1935, Troop No. 31 of Newark, New Jersey, the Boy Scouts of America of Ukrainian descent, celebrated its first anniversary. At the meeting a report was given by the scribe, Michael Rogowsky, of our work during the year. The highnights of the year's work were: the public review at a picnic given by St. John's Ukrainian Catholic Church; our outing to Cliffwood Beach; and the giving out of Christmas baskets.

Our troop numbers thirty-six members. Our officers for the coming year are: Scoutmaster—Michael Kreitz; Jr. Ass't Scoutmaster—Walter Kotza; Scribe—Michael Rogowsky; Senior Patrol Leader— Emil Orainchak.

We are very anxious to have as many Ukrainian boys join our troop as possible.

Michael Rogowsky, Scribe.

N. Y. CITY UKRAINIAN BOY SCOUTS

In New York City there is a Boy Scouts of America Troop with a fair percentage of Ukrainians in it. This Troop, Number 440, happens to be the champion Troop of the city. The assistant Scout-master is a Ukrainian youth by the name of Joseph Felia.

Troop 440 is very active in more ways than one. Only recently a "Court of Honor" was held at Public School 40, at which representatives from the Police Department, Board of Education and Scout Headquarters spoke. Troop 440 also has a paper called "The Bugler," edited in part by Joseph Felia.

Many of the older members of Troop 440 are of Ukrainian nationality. Consequently, they have much to do with the activities of the Troop. Not long ago "The Harmonica Club," largely composed of Ukrainians, played before a microphone in the studios of Station W-M-C-A in New York City.

THEODORE LUTWINIAK.

A UKRAINIAN ON U. S. — RUSSIAN RELATIONS

To the Editor of New York Post:

Sir — In reading your recent editorial, "Must We Quit Recognizing Russia?" I have noticed you have only looked at one side of the subject... and that is the good side. There is also a bad side to the story, and I wish oh take this opportunity of acquainting you with several almost unheard of facts.

The Ukrainian people were always against American recognition of Russia and they have done all that was possible in averting it. Why? Because their country, Ukraine, is largely under Soviet misrule. Ukraine is a densely populated territory, rich in natural resources, and at one time was known as "the granary of Europe."

The Ukrainian people have always suffered under the rule of Russia. Ukraine is a horrible place to live in... yet, many years ago a more beautiful country never existed.

The Ukrainians in America feared American recognition of Russia for a very good reason: Russia, in trading with America, would get most of its products from Ukraine... taking such products away from people who worked weak from lack of food, always hoping that they would be left alone.

"Must We Quit Recognizing Russia?" A million Ukrainians in this country and more than 42,000,000 in Ukraine are shouting... screaming... "Yes!"

THEODORE LUTWINIAK.

(From The New York Post, February 12th, 1935).

THE PEN PAL COLUMN

The Pen Pal Column's letter-writing contest will soon be over. I expect to publish the winner's letter in the next Column so all of you who have entered had better keep an eye open. All latecomers who wish to participate in this contest may do so, but all letters must be postmarked on or before February 28, 1935. In 250 to 500 words give your reasons as to "Why I Enjoy Writing to Pen Pals." For further details see previous Columns.

The Pen Pal Column is now one year old. The first Column was published on February 2nd, 1934 and since then there has been an enthusiastic response from all sides. This is the twentieth Column to be published and, all in all, 309 persons have had their names listed as Pen Pals. Really remarkable, isn't it? There is every reason to believe that the Column can easily survive for another year. Its up to you letter-writers, however; as you have been told time and time again, the Column is yours. Suggestions are welcome at all times, and all cards and letters are promptly answered.

Here's this week's list of Pen Pals:

Miss EMILY MYKETYN, 2136 West Chicago Ave., Chicago, Ill., is 5 ft. 3 in. tall, has brown hair, brown eyes and a fair complexion. Emily's favorite sports are swimming, volley-ball playing and dancing. She would like to hear from girls who are near her age and guarantees to answer all letters promptly. Age 14.

Miss KATHERINE BARLEK, 21 Ambridge Ave., Fair Oaks, Pa., is 5 ft. 4 in. tall, has blonde wavy hair and fair complexion. Katherine is a freshman at high school and among her hobbies can be included golf, tennis, dancing, singing and camping. Living in what she terms the "hill-billy country", she also finds hiking a favorite pass-time. Katherine lives 18 miles northwest of Pittsburgh and also lives not far from the Ohio River. Therefore, she can tell her Pen Pals many interesting things about these place and also about the C. C. C. Camps which happen to be located not far from her. Katherine would like to hear from both sexes from anywhere, especially from the western part of the country. She guarantees to answer each and every letter. Age 14.

Miss ROSE KLIMKO, 292 Urban Ave., Rochester, N. Y., is 5 ft. 3 in. tall, has brown hair and eyes. Rose is interested in all sports. She would like to hear from both the boys and the girls and will answer all letters. Age 16.

Miss MARY KUZYK, 1434 Branch Ave., Cleveland, Ohio, is 5 ft. 5 in. tall, has light brown hair and eyes and a fair complexion. Mary's hobbies are music, hiking and a few other outdoor sports. She likes dancing most of all. Mary would like to correspond with boys and girls who are 16 years of age or over. She will answer all letters and is willing to write in both the English and Ukrainian languages. Mary still attends school. Age 16½.

Miss KAY SYSYN, 356 Palisade Ave., Garfield, N. J., is 5 ft. 4½ in. tall, has brunette hair and dark brown eyes. Kay enjoys all sports and loves to write and receive letters. She would like to hear from boys and girls who are 18 years of age or over. Kay lives where there are but a few Ukrainian families, therefore I am certain that she will greatly appreciate all letters sent to her. Kay primises interesting letters to everyone who writes and is willing to write in either the English or Ukrainian languages. Age 18.

Miss CATHERINE HARBIN, c/o Dr. E. A. Ranney, 4428 Second Blvd., Detroit, Mich., is 5 ft. tall and has brunette hair. Catherine feels quite lonesome in the big city and will greatly appreciate any letters that may be sent to her. She likes dancing, all kinds of sports and the saxophone. Catherine is willing to exchange photographs with her Pen Pals and guarantees to answer every letter. Age 19.

Miss ANNE MADEJA, 2138 West Ohio St., Chicago, Ill., is 5 ft. 2 in. tall, weighs 150 lbs., has blonde hair and blue eyes. At present Anne is working for a large radio concern. She loves all sports, especially dancing and swimming. Anne would like to hear from boys and girls who are from 23 to 30 years of age. She guarantees to answer all letters. Age 22.

Miss MARY CATHERINE KLIMCOW, 720 Clark Ave., Irondequoit, N. Y., is 5 ft. 3½ in. tall, weighs 117 lbs., has brown hair and brown eyes. Mary-Catherine is interested in dancing and many sports. She would like to hear from Pen Pals who are 27 years of age or over. She is willing to exchange photographs and invites both sexes to write. Age 27.

Miss ANN HAMBISKI, 106 South Heald St., Wilmington, Del., is 5 ft. 2 in. tall, weighs 110 lbs. and is a brunette. Ann is very fond of music and dancing. At present she is taking Ukrainian folk and ballad dances, which she likes immensely. Ann wishes to open a correspondence with boys and girls of Ukrainian descent. She will answer all letters and willing to exchange snapshots.

Well, that's that! Did you notice that all Pen Pals listed above are of the fair sex? What's the matter, boys? Getting bashful? C'mon, drop me a letter...all of you. Let's show the girls that they can't beat us in everything! Send all cards and letters to

THEODORE LUTWINIAK,
81-83 Grand Street,
Jersey City, N. J.

Закручена рахуба.

Жінка до чоловіка, який усе приходить додому над ранком:

— Бийся Бога, чоловіче! Передучора ти прийшов вчора, а вчора ти прийшов аж нині; як іще нині прийдеш завтра, то я тебе до хати не пущу!

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

НЮАРК, Н. ДЖ.

На інвалідів.

Підчас свят члени Стрілецького Гуртка ч. 9 заколядували між своїми знайомими $14.50.

Коляду зложили по $1: Ю. Баранюк, І. Кльоц, Д. Теребух, Н. Марад, М. Кебусь, А. Ірас; по 75 ц.: Sherman Social Club; по 50 ц.: М. Карнаух, В. Максимович, Н. Шугала, Т. Галищин, М. Бадійо, Г. Каламан, П. Творицький, М. Ковінь, В. Пастух, Ф. Яциня; по 25 цнт.: Н. Москаль, Д. Волканич, А. Мачінковський, Ю. Лях, М. Балик, М. Мотицький, Н. Яворський, Я. Палко, А. Панашевич, Г. Дорошенко, М. Кметь.

Гроші вислано на інвалідів.

Ю. Баранюк.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

НЕЗАГНУЗДАНИЙ ТАРЗАН.

(197)

Як Тарзан відійшов, дівчина сказала до Роджера: „Мені хотілосяб, щоби він лишився. Він суворий і сращний, але я чуюся в його товаристві безпечніше ніж у товаристві якогонебудь іншого чоловіка. Він мене відай не злюблює, але я знаю, що він не дав би мені зробити якогось лиха. Я його справді не розумію". „І я теж", сказав Роджер.

„Наша приявність тут псує його пляни. Він хотів би нас позбутися. Я думаю, що він хотів би, щоб за цей час, як його не буде, нам сталася якась з тих страшних пригод, що так легко можуть статися в цім диким краю. Ми повинні пробувати дістатися назад до оселі білих".

Дівчина задумалася. Роджер говорив далі: „Якби нам потанило перебути один день маршу, я думаю, нам удалосяб виратуватися. Мій літак мусить іще далі бути в тімсамім місці, де я його лишив. Дикуни, що мене зловили, не важилися би певно до нього наближатись".

„Ми не можемо відійти звідси, не подякувавши йому", сказала дівчина. „Ми йому занадто багато зобовязані". Роджер дивився на неї довгу хвилю. Він почав думати, чи не правда те, що сказав Тарзан. Але він усетаки ще не міг повірити, щоби Патриція була шпигункою.